

RICARD OPISSO **El dibuixant de les multituds**

Dr. R. Badius i Juli

En una efemèride tan joiosa com és la publicació del número 100 d'APUNTS, hem pensat que era necessari portar a aquesta secció de la Revista, en la qual l'esport es fa a vegades art, a vegades és història i a vegades és humor, un personatge que pogués omplir alhora aquestes tres vessants. Creiem que cap millor que Ricard Opisso i Sala aconsegueix aquesta finalitat.

Fa molts anys, pel 1928, amb motiu d'una exposició de Ricard Opisso, el glossador de "L'Esquella de la Torratxa", escrivia les següents frases: "L'art personalíssim, la manera justa i particularíssima de veure les coses i els homes que té Opisso, donen un alt valor de perennitat a la seva obra... Quan, temps a venir, hom vulgui conèixer la Barcelona d'avui, haurà de consultar els dibuixos barcelonissims d'Opisso". L'obra d'Opisso és font d'informació gràfica obligada per a tot aquell que vulgui conèixer la història i costums de Barcelona de les quatre primeres dècades de l'actual segle, anys d'importants esdeveniments polítics, socials, culturals i també esportius. Opisso fou un dibuixant de gran estil, que destacava entre els il·lustradors gràfics per la seva exigència estètica. Josep Ma. Cadena, potser el crític d'art que més pàgines ha dedicat a Opisso, opina que "possiblement la seva superior capacitat pel dibuix, en relació a molts dels seus companys en les revistes satíriques i humorístiques i el baix rendiment econòmic de les col·laboracions el portaren a deixar d'autoexigir-se". Aquest fet fou sens dubte el motiu principal que l'Opisso, amb condicions artístiques innates es perdés pel gran art i no arribés a ésser un artista de fama mundial.

Ricard Opisso nasqué artista dins d'un ambient familiar de literats, periodistes i artistes. Nascut a Tarragona el 20 de novembre de 1880, venia per línia paterna d'una família originària de l'illa de Còrcega. L'avi patern Josep Opisso, destacava en el periodisme, el seu pare Alfred Opisso, metge, fou

també un important periodista i crític d'art que durant anys fou director de "La Vanguardia". Per la branca materna, era besnet de Pere Pau Muntanà, primer director de l'Escola de Belles Arts i Oficis de Barcelona i pintor d'anomenada, era nét del fabulista Felip Jacint Sala i nebot del famós pintor costumista Emili Sala. El mateix Opisso, casat amb una

Figura 1. Opisso per Picasso (1900).

Figura 2. Opisso per Opisso, recordant els "Quatre Gats".

germana del pintor Joan Cardona, tindria un fill, Alfred Opisso i Cardona, extraordinari dibuixant i sensible pintor.

Ricard Opisso arribà a Barcelona quan tenia onze anys i com molts d'altres artistes fou un mal estudiant, perquè solament volia i pensava en dibuixar. Als dotze anys fou col·locat com aprenent amb l'arquitecte Antoni Gaudí, aleshores treballant en el temple de la Sagrada Família.

Amb Gaudí, el jove Opisso féu totes les feines dels aprenents i arribà a delineant. Fins i tot serví de model per un dels àngels de la façana del Nai-

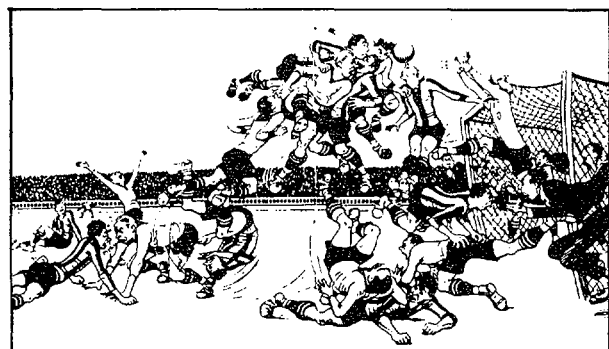

Figura 3. Un córner disputadísimo. "El Campeón" (1921).

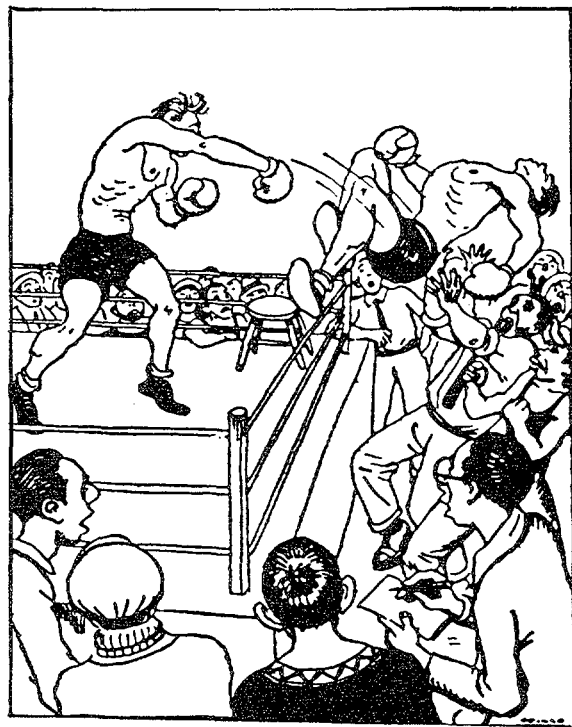

Figura 4. No - cau...? "Xut!" (1924).

xement. Encara que Opisso sempre sentí una especial veneració per Gaudí i valorà l'ensenyament pràctic rebut al seu costat, no s'avenia gaire amb l'esperit ascètic del genial arquitecte. Ara bé, malgrat el caràcter massa alegre del seu aprenent, Gaudí sentí un especial afecte per Opisso, aconseguint que als setze anys ingressés al Cercle Artístic de Sant Lluç. Amb motiu d'una exposició d'alumnes a la Sala Parés, on destacà entre els seus condeixebles, coneix a Miquel Utrillo que l'introdueix en el grup d'artistes modernistes que es reunien als "Quatre Gats". Des de llavors el jove dibuixant compagina el treball a la Sagrada Família amb l'estudi al Cercle de Sant Lluç i les tertúlies artístiques dels "Quatre Gats".

En aquest local formà grup amb Picasso, un any més jove que Opisso, Manolo Hugué, Casagemas, Sebastià Sunyer i d'altres incipients artistes de

Figura 5. El camp del "Barça", el dia de les seves Noces d'Argent. "Xut!" (1924).

Figura 6. Aspecte de la Diagonal el dia del partit entre els eternals rivals. "Xut!" (1928).

principis de segle. Tots ells admiraven i escoltaven amb respecte als consagrats Casas, Rusiñol, Anglada, Camarassa, Canals i Regoyos. La similitud fonètica i plàstica entre els cognoms de Picasso i Opisso i les semblants edats, podien fer pensar en un cert paral·lelisme entre ambdós joves; la realitat era ben diferent i encara que Picasso dibuixà genialment a Opisso i aquest a Picasso, mai no existí entre ells una veritable amistat. Enfront les possibilitats que se li obrien, decidí acomiadar-se d'Antoni Gaudí i entrar de ple al grup dels modernistes.

Opisso publica el seu primer dibuix l'any 1898, a la revista modernista "Luz". El segon dibuix omple la portada de la revista "Quatre Gats", del mes de març de 1899, honor que únicament havien aconseguit Casas, Mir, Pichot, Nonell, Rusiñol i Gosé; aquest fet confirmà l'apreci que el grup modernista sentia per la capacitat artística d'Opisso. Els dibuixos d'Opisso d'aquesta època, potser influïts per Nonell, estan dedicats a les persones més pobres i més humils.

L'any 1901 el jove Opisso que tenia en Toulouse-Lautrec i Steilen els seus ídols, vol triomfar a París com altres dibuixants catalans, però el seu desig no es realitza i torna a Barcelona on tot li és més fàcil.

La popularitat dels dibuixos d'Opisso comença l'any 1903, quan comença a col·laborar a "Cu-Cut!" junt amb Cornet, Junceda i Llaverias. Era un setmanari d'humor agressiu i de crítica social, que representava els ideals catalanistes d'una burgesia relativament avançada, ferventment catòlica i molt

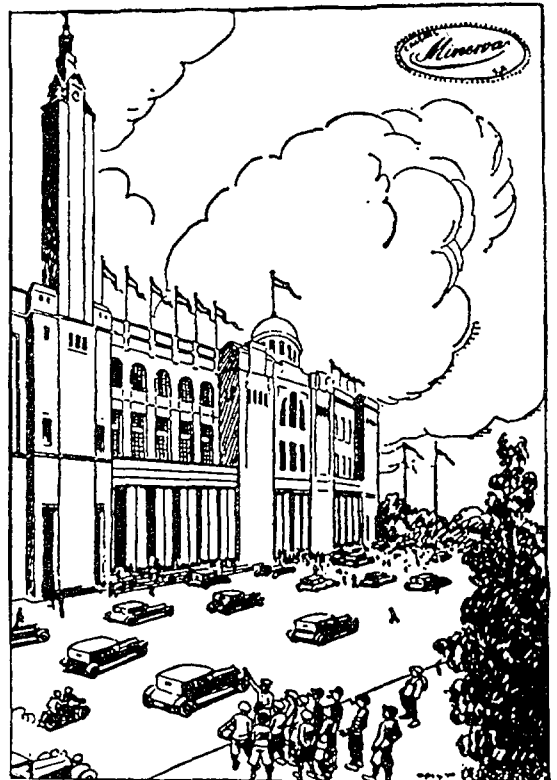

Figura 7. El Bolton Wanderers visita l'Estadi. –Mosca! Quin Estadi! Això és formidable!– Nosaltres som així: som "pepes", però ens els gastem. "Xut!" (1929).

Figura 8. Secció continua. Barcelona, Europa i Espanyol altra vegada en plena febre de viatges, com si no hagués passat res. "Xut!" (1929).

Figura 9. Un partit de water-polo accidentat. Invasió de camp. "Xut!" (1932).

estricta en temes de moralitat pública. Alguns dels dibuixos a "Cut-Cut!" constitueixen el precedent de les composicions multitudinàries que feren famós a Ricard Opisso.

Quan l'any 1912 s'acava sobtadament el "Cut-Cut!", Opisso passa a col·laborar a "L'Esquella de la Torratxa", setmanari republicà on pogué manifestar-se més sincerament. A "L'Esquella" on publica fins l'any 1934, es troba el bo i millor de l'obra d'Opisso com a dibuixant humorista. Durant aquests anys publica obres a setmanaris de caire polític com "La Campana de Gràcia", "El Neula", "Or i Flama", "El Senyor Canons" o el "Crit" d'entre altres; a revistes infantils com la "Biblioteca Patufet", "Virolai", "T.B.O.", "Pocholo" o "La Mainada"; i també a revistes pujades de to com "K.D.T.", "El Caloyo", "Bartolo" i sobretot "Papitu", on signava "Bigre". Per a "L'Esquella de la Torratxa" crea les famoses pàgines centrals de "multituds" i tot un conjunt de dibuixos que fan d'Opisso, en paraules de Sempronio, el cronista gràfic de Barcelona. Són dibuixos a ploma, carbó o llapis, il·luminats alguns originals amb llapis pastel o aquarel·la. En aquesta època no falten algunes obres a l'oli o al guaix que recorden força a Toulouse-Lautrec. Anecdòticament s'explica que Antoni López, l'editor de "L'Esquella", conegut per la seva gasiveria li pagava els dibuixos a tant el personatge i que aquest fet fou l'origen de les "multituds". Preguntat de com s'ho feia per a dibuixar aquesta munió de protagonistes, explicava que l'element més important era l'ús infatigable de la goma d'esborrar.

L'any 1921 inicià les produccions esportives. Encara que fou poc asidu als camps de futbol i a d'altres manifestacions esportives, qui vulgui conèixer la història i l'humor de l'esport català i especialment del Barça d'aquests anys fins a la Guerra Civil, té necessitat de contemplar l'obra d'Opisso. Aquesta fou publicada primer a la revista "El Campeón" i després singularment a "Xut!". "El Campeón" que comença a publicar-se l'any 1921 i va tenir una vida curta, incluí en els seus primers números una doble pàgina central obra d'Opisso del tipus "multituds", per la qual li pagaven més de cent pessetes. Aquest preu, aleshores astronòmic, obligà a l'editorial a prescindir d'ell en un intent fallit de salvar la publicació, que no passà dels quaranta números.

Figura 10. Opisso per Opisso.

És a "Xut!", la revista que animava Valentí Cas-tany, on Opisso publicà la part més important de la seva obra de tema esportiu. Són nombroses les pàgines, portades i contraportades dedicades als diferents esdeveniments esportius i a caricatures de protagonistes de l'esport. Foren famoses les seves creacions de grans multituds anant al camp en dies de partit i de partits de futbol on estan representats la totalitat dels jugadors, els rellis i masses ingents d'espectadors, tots i cada un d'ells en situacions i actituds diverses. No podien faltar dibuixos esportius a "L'Esquella de la Torratxa", referits especialment a temes futbolístics com el triomfal viatge del Barcelona a Amèrica durant l'any 1928.

Durant la Guerra Civil, Opisso que era un republicà d'ordre s'espanta enfront del moviment revolucionari i intenta mantenir-se al marge de tota activitat política. Per compromís, il·lustra l'any 1937 un

llibret patrocinat per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, que portava per nom "Ciudadà: qué has de fer davant la guerra aèria". Refugiat a Rellinàs és espectador de la desfeta republicana i del pas dels refugiats que buscaven la seguretat de la frontera amb França. Emocionat, dibuixa una patètica sèrie que reflexa tota la tragèdia de la guerra.

Acabada la guerra, torna a Barcelona on a partir de 1941 comença una sèrie d'exposicions quasi anyals durant un període de més de vint anys. Publica dibuixos a "T.B.O.", "Chicos", "Destino" i crea el tipus de les jovenetes "topolino" –que portaven sabates amb una gran sola de suro– acompanyades de gossets. Escriu pel "Diario de Barcelona" una sèrie d'articles il·lustrats en els quals recor-

da l'època dels "Quatre Gats" i anècdotes de Gaudí i de la construcció de la Sagrada Família.

Durant els seus últims anys Opisso, que sempre fou rondinaire i incoformiste, va agreujar aquest caràcter tornant-se un rar personatge que fugia de les corrents d'aire i apedregava els gossos que bordaven pels celoberts durant la nit. En un arxivador sobre el qual havia escrit amb grans lletres "coses que emprenen", hi guardava diferents escrits, retalls de diari i dibuixos entre els quals es trobaven nombroses obres de Picasso.

Ricard Opisso morí el 21 de maig de 1966 a Barcelona, però la seva obra personal viu com a testimoni històric de l'humor d'una època, guanyant prestigi artístic a mida que passen els anys.